

Record de Victòria dels Àngels

Frederic-Pau Verrié

Acadèmic de número. racbasj@suport.org

Vaig tenir el privilegi, ja fa més de mig segle, d'estar present en dos dels moments inicials de la vida artística de la inoblidada Victòria dels Àngels, la nostra col·lega acadèmica fa pocs dies tristament perduda; vaig seguir-ne després, amb interès però amb moltes intermitències, la seva carrera fulgurant, però no vaig tenir mai la fortuna de poder fer-ne la coneixença personal.

Avui que ja no és possible, goso portar fora del record íntim, i evocar-los en homenatge pòstum, aquells dos moments, lligats tots dos a llocs que van ser per uns anys el centre de la meua vida intel·lectual afectiva: la vella Universitat d'Elies Rogent i la Casa de l'Ardiaca de Lluís Desplà i d'Augustí Duran Sanpere.

El primer record és tan llunyà com l'any 1941, del segle passat, naturalment; jo estudiava, llavors, al vell edifici de la Universitat, l'única universitat en aquells anys a Catalunya; el mateix on havia viscut amb veritable emoció els darrers temps de l'Autònoma, la de la Generalitat republicana, i on havia retornat després de la guerra per a constatar amb dolor l'enfonsament de tot un món d'esperances intel·lectuals i la sòrdida misèria educativa d'aquells nous temps.

Un dia, a primeries de gener, ens havíem de reunir alguns companys al bar, el mateix d'ara, del pati de Lletres, just havent dinat per a tenir temps de repassar uns temes d'examen.

A aquella hora al bar no solia haver-hi ningú, però amb gran sorpresa nostra aquell dia sí: hi havia entaulats i ja al final d'un àpat un grup de bidells presidit, semblava, pel que era el Porter o el Conserge Major o un càrrec semblant de la Universitat, un home petit i grassonet, molt petit, i a qui per ironia, però sense malícia, havien tret el mot de *Rompetechos*; hi havia també al seu costat una noieta per a mi fins llavors desconeguda.

Van acabar de dinar, algú va dir unes paraules, com un breu discurs, hi hagué uns aplaudiments i llavors la noieta, menuda també i molt graciosa, tot d'una dempeus, agafà una guitarra, posà un peu damunt d'una cadira i començà a cantar.

Amb una veu que des del primer moment em va semblar un miracle, com el doll d'aigua clara d'una fontana muntanyenca, transparent, *crystalina*, com hauria dit un poeta castellà del segle XVI; dolça i viva al mateix temps, serena i apassionada també. Per ser sincer he de dir que no recordo què va cantar ni si en aquell moment vaig fer-hi massa atenció. Aquella veu inundava tot el meu esperit, era com una alegria, una felicitat interna que va durar el que va durar el seu cant; una veu que cancellava qualsevol altre sentiment que no fos el plaer i el desig de seguir escoltant-la indefinidament.

Aquella noieta, després vam saber que era la filla del conserge i que el dinar li oferien justament a ella per celebrar que acabava de vèncer en un concurs radiofònic i guanyar un premi musical.

El conserge i la seva família vivien al mateix edifici de la Universitat en un petit pis a l'angle de la galeria alta del pati de Lletres tocant al que havien estat aules del primer Institut Balmes i ho eren

encara de l'Escola d'Arquitectura. La noieta que s'havia criat allí i que els bidells coneixien i tenien com una mascota es deia Victoria de los Ángeles López.

El record d'aquella veu va perdurar en mi molt de temps i era una mena de felicitat poder renovar-lo de tant en tant: "A thing of beauty is a joy for ever", va escriure Keats.

Per això em va fer una gran il·lusió saber, temps després, potser dos anys, ara no puc precisar-ho, que podria tornar a sentir-la, de ben a la vora, en una sessió que un conjunt musical de prestigi –l'*Ars Musicae* de Josep M. Lamaña– oferiria un vespre, una nit, a Ca l'Ardiaca.

Era per a un públic restringit i selecte, no sé si socialment o musical o totes dues coses. Jo no hi pertanyia per cap dels dos conceptes, però en aquell temps malgrat la meua joventut a Ca l'Ardiaca tenia portes obertes per la protecció gairebé paternal del meu mestre, director de l'Arxiu Històric de la Ciutat, Agustí Duran Sanpere, i vaig poder ser-hi.

De totes les vivències sentimentals i estètiques d'aquells anys constato que sovint només me n'ha quedat l'impacte emocional i n'he perdut en canvi, malgrat la meua memòria, els detalls de l'entorn.

No recordo en aquest cas quin era exactament el programa, que vaig seguir i escoltar atentament, però sí l'atmosfera que ho envoltava tot: el lloc i la sessió.

El concert va ser a la noble sala gran de la Casa de l'Ardiaca Desplà amb els seus grans finestrals gòtics oberts al pati del brollador i la palmera. Era encara mig en peu el barri bombardejat de la plaça Nova i del carrer de la Corribia i no havia començat, em sembla, l'esbotzada de l'Avinguda de la Catedral; era una nit serena no destorbada ni pels excessos del turisme ni pels sorolls de la circulació; al carrer de Santa Llúcia tot era silenci.

De nou l'encant d'aquella veu m'arrossegà a un sentiment de sentiments, puc dir-ho així, perquè eren tants, successius, diversos, inefables, és a dir difícilment explicables i definibles amb paraules; en realitat, el sentiment purament estètic de la més absoluta musicalitat.

Potser si hagués tingut una formació musical m'hauria perdut en l'admiració d'unes perfeccions tècniques o unes extraordinàries qualitats de frasseig; segurament n'intuïa l'excepcionalitat, però el nivell d'emoció d'aquell moment em portava lluny de pensar res, em summergia en el goig, la felicitat, de sentir només, només sentir.

Cantava el *Combattimento di Tancredi e Clorinda* de Monteverdi i, recordo, sí, la compenetració d'aquella veu amb el conjunt musical que l'acompanyava; una música la de Monteverdi que fins llavors no havia conegut prou bé i no m'havia arribat a fascinar com aquell dia, o millor aquella nit, per a mi memorable.

Recordo igualment l'èxit esclatant de Victòria dels Àngels al qual feia costat el de Josep M. Lamaña, no sé si com a músic o com a patró i mecenes d'aquella aventura; o com a director, potser, del conjunt musical; Lamaña, eminent musicòleg, va ser també més tard Acadèmic d'Honor de la nostra Acadèmia.

He d'acabar perquè no tinc paraules per expressar o manera de fer que expressin exactament tots els matisos sensibles d'aquella experiència.

I he d'acabar dient: aquella veu extraordinària era la d'una noia de tot just vint anys; jo en tenia vint-i-dos o vint-i-tres, l'edat en que, com és sabut, s'assaja encara algun cop d'escriure versos, no dic de reeixir a fer poesia, bé que potser llavors jo m'ho pensava.

Trasbalsat d'emoció, tornant a casa, a plena nit, sense haver-m'ho proposat abans, vaig posar-me a escriure: un sonet, no sé per quin atzar, per primera vegada.

Pel record del moment que me n'havia desvetllat la necessitat vaig guardar-lo; per un pudor crític, que em semblava justificat, no vaig ensenyar-lo ni llegir-lo a ningú. Mig segle després vaig retrobar-lo entre papers dispersos de la meua joventut. Victòria dels Àngels era ja famosa, famosíssima, ja retirada fins i tot de la seva activitat operística.

Vaig rellegir-lo amb una gran nostàlgia i amb una certa condescendència; després, a qui per primera vegada vaig mostrar-lo, va semblar-li que tanmateix calia fer-lo conèixer a la pròpia Victòria; darrerament em repetia "abans que es mori".

Extraviat en un traumàtic trasllat de casa, de papers i de llibres, no vaig poder arribar-hi a temps. Ara que l'he retrobat de nou Victòria dels Àngels ja no és, malauradament, entre nosaltres.

Avui, la lectura d'aquest sonet, d'aquell juvenil, ingenu, artificios, impromptus literari meu d'ara fa seixanta anys, adreçat a qui llavors encara dèiem Victoria de los Ángeles, no pot ser, doncs, no vol ser, més que un sincer homenatge pòstum ple de recances. Diu així:

Sonet a Victoria de los Ángeles havent-la sentida a la Casa de l'Ardiaca

Els àngels que al teu nom donen victòria
i la victòria del teu cant angèlic
trasmuden en delícia, plaer, glòria,
encant, terror o lleu somriure cèlic,

la fosca soledat que l'aire atura
i creix al volt de l'alta i greu palmera
que del pati senyor ara té cura,
on el record de l'Ardiaca impera.

Moren els segles, el present s'acalma,
de dins del cor com una nova palma
planys de Tancred s'eleven fins al sostre,

l'accent de Monteverdi ardent proclames
i àngel victoriós encès en flames
de Clorinda la llum pren el teu rostre.

16 de febrer de 2005